

Reima Lehtonen

19.2.2021

13/21/L/A

Eduskunta, työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen 26.2.2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 3 luvun 5 §:n ja merityösopimuslain 4 luvun 5 §:n muuttamisesta

Pyydettyä lausuntona hallituksen esitykseen työsopimuslain 3 luvun 5 §:n ja merityösopimuslain 4 luvun 5 §:n muuttamisesta Metsäteollisuus ry toteaa seuraavaa:

1 Asian valmistelu ja perustelut muutostarpeelle

Hallituksen esityksen tarkoituksena on ollut puuttua lainvastaisiin kilpailukieltosopimuksiin työelämässä. Hallituksen esityksessä kuitenkin todetaan, että kattavaa tutkimus- tai tilastotietoja kilpailukieltosopimusten yleisyydestä tai niiden tahallisesta väärinkäytämisestä ei ole. Esityksessä todetaan, että tietoa ei myöskään ole kilpailukieltosopimusten yleisyydestä eri toimialoilla. Tähän aiheeseen on kiinnittänyt huomiota myös Lainsäädännön arviointineuvosto lausunnossaan kesällä 2020 (VN/9826/2019-VNK-2).

Lisäselvityksiä ei maan hallitus ole arviointineuvoston lausunnon jälkeen asiassa teettänyt. Eduskunnassa käsittelyssä oleva hallituksen esitys pohjautuukin pelkästään ajatukselle, että kilpailukieltosopimuksia todennäköisesti tehdään tahallisesti ilman perusteita. Tulevaa lainsäädäntöä ei tulisi tehdä puutteellisin tiedoin nykytilasta.

2 Keskeisimmät ongelmat hallituksen esityksessä

Hallituksen esityksen tavoitteena oli puuttua lainvastaisiin kilpailukieltosopimuksiin. Ne ovat kuitenkin hallituksen esityksen ja jo nykyisen voimassa olevan työsopimuslain mukaan sellaisenaan mitättömiä. Toisin sanoen kilpailukieltosopimukset, jotka eivät täytä kilpailukieltosopimukselle työsopimuslaissa säädettyjä erityisen painavan syyn edellytyksiä, ovat suoraan lain nojalla mitättömiä.

2.1 Kohteena hallituksen esityksessä ovat lainmukaisesti tehdyt kilpailukieltosopimukset

Hallituksen esitys lähtee siitä, että kaikkiin lainmukaisiin kilpailukieltosopimuksiin, eli sopimuksiin, jotka täyttävät työsopimuslain kilpailukieltosopimuksen tekemisen edellytykset, tulee jatkossa työnantajalle korvausvelvollisuus. Korvausvelvollisuus koskee kilpailukieltosopimuksia niiden kestosta riippumatta. Nykyisin vain kilpailukielto - sopimuksiin, jotka kestävät yli 6 kuukautta liittyy korvausvelvollisuus.

Reima Lehtonen

19.2.2021

13/21/L/A

Metsäteollisuus ry:n kannan mukaan hallituksen esityksen lähestymistapa on väärä ja asia tulisi palauttaa Työ- ja elinkeinoministeriöön uudelleen valmisteltavaksi.

2.2 Muutosesitykset koskevat taannehtivasti myös ennen lain voimaantuloa tehtyjä kilpailukieltosopimuksia

Hallituksen esityksen mukainen korvausvelvollisuus koskee myös jo ennen lain voimaantuloa tehtyjä kilpailukieltosopimuksia. On kestäväntöntä, että jälkikäteen muutetaan oikeustilaa ja nostetaan työn hintaa perusteettomasti. Vaikka esitys sisältää vuoden siirtymäajan vanhojen sopimusten osalta, se ei poista sitä, että työnantaja ei ole pystynyt varautumaan millään tavoin ylimääriisiin kustannuksiin henkilön palkkausta harkitessaan. Yleinen oikeusvarmuuden periaate edellyttää sitä, ettei jo ennen lain voimaantuloa tehtyihin kilpailukieltosopimukseen uloteta esitettyjä korvauksia.

Metsäteollisuus ry:n kanta asiaan on, että mahdollisia työsopimuslakiin tehtäviä muutoksia sovelletaan vasta lain voimaantulon jälkeen solmittaviin kilpailukieltosopimuksiin.

2.3 Hallituksen esitys ei sisällä kilpailukieltosopimuksen irtisanomismahdollisuutta työntekijän itse irtisanoutuessa

Lakiesityksessä on hyvää työnantajan mahdollisuus kilpailukieltosopimuksen irtisanomiseen työsuhteen aikana, koska tilanteet voivat muuttua. Irtisanomismahdollisuus ei kuitenkaan koske tilannetta, jossa työsuhde on edelleen voimassa, mutta työntekijä on irtisanonut itsensä.

On kestäväntöntä, että työnantaja ei voi arvioida kilpailukieltosopimuksen tarpeellisuutta hetkellä, jolloin se olisi ajankohtaisinta. Eli onko työnantajalla saatuaan tiedon työntekijän irtisanoutumisesta tarvetta suojella intressejään enää vai ei. Koko hallituksen esitystä perustellaan siitä näkökulmasta, että kilpailukieltosopimukset häiritsevät työmarkkinoiden dynamiikkaa ja työntekijöiden liikkuvuutta työmarkkinoilla. Työnantajan halu päästää irti kilpailukieltosopimuksesta myös silloin, kun työntekijä on itse irtisanonut, palvelee tätä tarkoitusta. Liikkuvuutta ei silloin haluta enää työnantajan toimesta rajoittaa. Hallituksen esityksen mukaan Ruotsissa on työnantajalla nimenomaan työsuhteen päättämisen yhteydessä mahdollisuus mukauttaa kilpailukieltolauseketta.

Metsäteollisuus ry pitää erittäin tärkeänä, että työnantajalla tulee olla mahdollisuus irtisanoa kilpailukieltosopimus tilanteessa, jossa työntekijä on irtisanonut, mutta työsuhde on edelleen voimassa.

2.4 Esityksessä määritelty korvaustaso on ylimitoitettu

Esityksen mukaan korvaus on 40% palkasta, kun kilpailurajoitus on sovittu enintään kuudeksi kuukaudeksi työsuhteen päättymisestä ja 60 % palkasta, jos rajoitusaika on yli kuusi kuukautta. Ehdotettu korvaus on täysin ylimitoitettu ja voi tuottaa perusteetonta etua työntekijälle sekä perusteettomia kuluja työnantajalle.

Reima Lehtonen

19.2.2021

13/21/L/A

Ehdotettu korvaus on ylimitoitettu, koska

- Korvaus ei ole vahingonkorvausluontoinen, vaan sitä maksettaisiin siinäkin tapauksessa, että työntekijälle ei aiheudu mitään vahinkoa rajoituksesta. Kilpailukieltosopimus ei rajoita työntekijää vastaanottamasta muuta työtä, ainoastaan kilpailevaa työtä.
- Kilpailukieltosopimus ja siitä lakiesityksen mukaan maksettava korvaus koskisi pääasiassa vain tilanteita, jossa työntekijä löytää uuden työn ja sen vuoksi irtisanoutuu työsuhteestaan.
- Korvaus ei ole esityksen mukaan millään tavalla sidottu ansionmenetykseen, vaan se tulisi maksettavaksi työntekijän muusta työstä ansaitseman palkan päälle. Uudesta työstä saatava palkkataso ei vaikuta korvauksen määrään, eli vaikka palkka olisi vanhaa työtä korkeampi, korvaus juoksee.

Metsäteollisuus ry:n kanta on, että korvausta ei tulisi maksaa, jos kysymys ei ole kilpailevasta toiminnasta eikä kilpailukieltosopimus rajoita siirtymistä muuhun työhön. Vertailua korvaustason kohtuullisuudesta voi hakea Ruotsin mallista, jossa korvaus vastaa vanhan ja uuden palkan erotusta.

3 Tarve kilpailukieltosopimusten käyttämiselle ja hallituksen esityksen vaikutus kustannusten osalta

Kilpailukieltosopimukset ovat tarpeellisia niin pienille kuin isoille yrityksille niiden tutkimus- ja kehityshankkeissa. Hankkeet voivat olla pitkäaikaisia ja panostukset mittavia, jolloin kehitettävien innovaatioiden suojaamistarve on ymmärrettävää.

Esitykseen sisältyvä kilpailukieltosopimusten korvausvelvollisuus tulee aiheuttamaan merkittäviä kustannuksia yrityskentässä. Yksittäisessä yrityksessä kustannusten nousua voi tarkastella niiden henkilöstöryhmien vaihtuvuudella, joilla kilpailukieltosopimuksia on. Tämä on arvioitu olevan vähintään 100 000 €/vuosi.

Metsäteollisuus ry

Timo Jaatinen
toimitusjohtaja